

Lea Parvio Muutama sana etiikasta ja konservoinnista

Konservointi ja etiikka ovat termejä joilla monikaan museoalan ulkopuolelta tuleva ei olettaisi olevan juurikaan tekemistä keskenään. Tämän artikkelin tarkoitus onkin valottaa konservointiin liittyviä eettisiä kysymyksiä jotka usein jäävät alaa tuntemattomien huomion ulkopuolelle, mutta jotka kuitenkin näyttelevät suurta roolia konservaattoreiden arjessa.

Konservoinnista alana tekee mielenkiintoisen se, että alalle on työn luonteen takia liki mahdotonta luoda absoluuttisia sääntöjä. Jokainen konservoitava esine on tavalla tai toisella uniikki ja olosuhteet eri museoiden välillä saattavat vaihdella suurestikin, minkä takia on mahdotonta luoda toimintamalleja joita voitaisiin soveltaa sellaisenaan tilanteessa kuin tilanteessa. Tämän sijaan alan eri kattojärjestöt ovat vuosien saatossa pyrkineet luomaan ammatillisia ohjesääntöjä, eräänlaisia eettisistä koodeja, joita jokaisen alalla työskentelevän tulisi sitoutua noudattamaan. Pohjoismaisen konservaattoriliiton Suomen osaston jäsenille tämä tarkoittaa European Confederation of Conservator-Restorers' Organisations:in (E.C.C.O.) ammatillisten ohjesääntöjen noudattamista. Ammatillisilla ohjesäännöillä pyritään varmistamaan, että kaikki konservoinnin parissa toimivat pyrkivät työssään kohti samoja standardeja ja päämääriä.

Entä mitä nämä ammatilliset ohjesäännöt sitten pitävät sisällään? Ensinnäkin konservointi erotetaan heti muista lähialoista kuten taidekäsitöistä. Konservointiprosessin tarkoituksena ei ole juuri koskaan uusien esineiden valmistus tai historiallisten esineiden ”korjaaminen”. Sen sijaan konservaattori on vastuussa kansallisen kulttuuriperinnön säilyttämisestä nykyisiä ja tulevia sukupolvia varten. Yllättävää kyllä, yleisin tämän päämäärän saavuttamiseksi vaadittava konservointimenetelmä on ennaltaehkäisevä konservointi, mikä ei juurikaan vaadi itse esineisiin kajoamista. Ennaltaehkäisevällä konservoinnilla tarkoitetaan esineiden suojelemista olosuhteilta, jotka saattaisivat aikaa myöten vahingoittaa niitä. Esineille vahinkoa saattavat aiheuttaa muun muassa vaihteleva tai esineiden kannalta väärä lämpötila sekä ilmankosteus, ultravioletti säteily ja tuholaiset. Konservaattorin tehtävä on varmistaa, että esineet eivät ikinä saavuta tilaa, jossa ne saattaisivat vaatia konservointia. Konservaattorilla tuleekin olla tarvittava tietotaito erottaa toisistaan tilanteet jolloin esineen konservointi on perusteltua ja tilanteet jolloin näin ei ole ja yleisesti ottaen konservaattorin tulisikin työssään pyrkiä minimaaliseen interventioon.

Mikäli museoesine on kuitenkin päätynyt kuntoon, jossa sen katsotaan hyötyvän jonkin asteisesta konservoinnista, tulee työn suorittavan konservaattorin dokumentoida, paitsi esineen valmistuksessa käytetyt materiaalit ja niiden nykyinen kunto, myös konservointiprosessin vaiheet ja niissä käytettävät materiaalit. Konservointiprosessin aikana esineen ulkoinen olemus tulee muuttumaan ja on tärkeää pystyä erottamaan toisistaan esineen historiasta kertovat merkit konservoinnin aikana tapahtuneista muutoksista. Ensisijaisesti konservaattori pyrkii tietenkin välttämään esineen fyysisen olemuksen vääristelyä, mutta koska aina tämä ei ole täysin mahdollista tulee kaikki muutokset dokumentoida ja dokumenttien tulee olla kaikkien esineen kanssa tekemisissä olevien saatavilla.

Lisäksi, ennen kuin esineen konservointi voidaan aloittaa, konservaattorin pitää vielä arvioida omat kykynsä ja päättää katsooko hän olevansa taitojensa puolesta kykenevä viemään läpi konservointiprosessin. Vasta tämän jälkeen on mahdollista valita esineelle sopiva konservointimetodi. Ja kuten mainittua, yleensä valituksi tulee metodi, joka muuttaa esineen luonnetta mahdollisimman vähän. Harvalle alaa tuntemattomalle tulee mieleen, että jo pelkästään puhdistamalla esineen konservaattori itseasiassa tuhoaa osan esineen historiasta. Useimmiten esineitä peittävä lika on vuosien saatossa kertynyt ja kertoo, paitsi esineen käytöstä, myös olosuhteista, joissa esinettä on säilytetty. Esineen puhdistaminen on peruuttamaton tapahtuma, mikä selittää, miksi siihen ei pidä ryhtyä harkitsematta. Esinettä ei myöskään saisi puhdistaa liikaa, sillä tarkoituksena on, että esineen historia ja ikä ovat nähtävissä myös puhdistuksen jälkeen.

Useissa tapauksissa esineen pintapuhdistus on ainoa sen vaatima konservointimenetelmä, mutta mikäli tätä ei katsota riittäväksi toimenpiteeksi takaamaan esineen säilymistä, tulee muita menetelmiä harkita. Yleensä syynä tähän on esineen rakenteellinen epävakaus, jonka arvioidaan aiheuttamaan esineelle lisää vahinkoa tulevaisuudessa, mikäli esinettä ei konservoinnin yhteydessä stabiloida. Konservaattorin tulee kuitenkin edelleen pitää mielessä, että kyseisellä esineellä on historiallisen arvon lisäksi myös esteettistä arvoa. Esineet on myös yleensä valmistettu täyttämään tietty funktio ja konservointiprosessin tuleekin pyrkiä turvaamaan, paitsi esineen fyysinen, myös sen henkinen olemus. Valittaessa konservointiprosessissa käytettäviä materiaaleja ja toimenpiteitä, konservaattorilla on lisäksi velvollisuuksia, ei vain esinettä kohtaan, vaan myös laajemmin yhteiskuntaa kohtaan. Konservaattorin tulisikin työssään pyrkiä käyttämään ainoastaan materiaaleja ja toimenpiteitä, jotka eivät vahingoita kulttuuriperintöä, mutta eivät myöskään ole haitallisia ympäristölle tai ihmisille. Näiden materiaalien tulisi myös olla yhteensopivia esineen materiaalien kanssa ja niiden tulisi olla poistettavissa. Ne eivät myöskään saisi haitata tulevaisuudessa tapahtuvaa, esineeseen kohdistuvaa tutkimusta tai analyysiä. Ja melkeinpä sanomattakin on selvä, että konservoinnin aikana esineistä ei tulisi poistaa alkuperäistä materiaalia. Joissain tapauksissa tämä saattaa olla välttämätöntä, mutta silloin, mikäli mahdollista, poistettu materiaali tulisi säilyttää ja koko prosessi dokumentoida.

Konservaattoreiden ammatilliset ohjesäännöt pyrkivät standardoimaan konservaattoreiden työn laatua ja työssä käytettyjä materiaaleja ja lisäksi ne tarjoavat konservaattoreille tärkeän apuvälineen konservointiin liittyvien eettisten päätösten tekoon. Osaltaan ne myös auttavat konservointialaa kehittymään, kehottamalla tiedon ja taidon levittämiseen sekä tiedon jakamiseen alan ulkopuolisille henkilöille. Koska konservointi alana tähtää jatkuvaan kehitykseen, tarkoittaa se myös sitä, että ammatillisten ohjesääntöjen täytyy kehittyä sitä mukaa kun uusia metodeja ja materiaaleja kehitetään. Mikä tietenkin koskee myös konservaattoreita itseään.

Kirjoittaja on opiskellut konservointia London Metropolitan Universitystä ja opiskelee konservointia Cardiff Universityssä, MSc Conservation Practise linjalla.